

УДК: 658:368.013:338.43

*Якобчук В.П.
к.е.н., доцент,
Литвинчук І.Л.
аспірант,*

Житомирський національний агроекологічний університет

**РОЛЬ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ**

Анотація. Доведено необхідність запровадження системи страхування економічних ризиків для вирішення проблем аграрного сектору України, визначено шляхи вдосконалення законодавчого впливу та фінансової участі держави в даному процесі.

Постановка проблеми. Аграрний сектор є особливою галуззю економіки держави. Успішне вирішення завдань ефективного розвитку аграрного сектора економіки України, зростання його конкурентоспроможності за умов невирішеності світової продовольчої проблеми набуває не лише національної, а й міжнародної ваги.

Оскільки результати господарської діяльності в аграрному секторі більше ніж в будь-якому іншому секторі економіки наражаються на ризики, що перебувають поза межами впливу на них господарюючого суб'єкта, то існують підстави для системного підходу до розвитку страхування в аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень. Серед дослідників ризику слід виділити таких вчених як А. П. Альгін, Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, О. Моргенштейн, Ф. Найт, Дж. Нейман, Дж. Бароне-Адезі, П. Зангарі, В. Е. Кузнецов, А. Ли, М. А. Рогов, Р. Енглъ.

Метою дослідження є визначення теоретичних та практичних аспектів страхування ризиків, які виникають при здійсненні підприємницької діяльності в сільському господарстві.

Результати досліджень. Аграрний сектор як невід'ємна складова економіки держави об'єктивно піддається впливу ризику. В економічно розвинутих країнах одним із найважливіших інструментів управління ризиком є страхування. Страхування [1] – об'єктивно необхідний атрибут ринкової економіки, економічна сутність якого полягає в розкладанні збитків, понесених однією особою, між множиною інших осіб, яким загрожує однорідна небезпека.

Аналіз сучасного стану економіки і розвитку страхової справи в АПК країни демонструє негативні тенденції. В Україні ліцензії на страхування сільськогосподарських ризиків одержали більше 180 страхових компаній, однак активно працюють не більше 15 компаній, що говорить про відсутність масштабного інтересу в роботі із сільськогосподарським сектором серед страховиків. (Рис.1)

Поряд із тим спостерігаються і позитивні зміни. На українському страховому ринку діють два сільськогосподарські страхові пули, лідерами серед яких є страхові компанії "АСКА" та "Кредо Класік". До перестраховування залучені провідні іноземні компанії з перестраховування ризиків, зокрема "Munich Re", "Francona Re", "Hannover Re", "CCR", "Polish Re". Створена система перестраховування економічних ризиків агробізнес-сектора, в якій попередній андеррайтинг (процес розгляду пропозицій на страхування та аналіз інформації, що міститься у таких пропозиціях) здійснює компанія "Агроризик". Необхідно звернути увагу на посилення тенденцій по проникненню іноземних страхових структур на страхові ринки колишніх республік СРСР та країн Східної Європи, в тому числі український ринок, у формі різних спільних страхових компаній (в Україні українсько-американське АСТ «Росток»,

українсько-шведське ЗАТ «АКВ Гарант», українсько-ірландське АСТ ЗТ «Гала СКД»).

Рис.1. Питома вага провідних страхових компаній, які здійснили страхування сільськогосподарських ризиків в 2008 р. [2]

Загалом, характерними рисами сучасного стану розвитку страхування в АПК є:

- 1) низький попит на страхування з боку сільськогосподарських виробників (низький відсоток участі у страхуванні, застосування страхування переважно не як методу управління ризиками підприємства, а як допоміжного заходу при отриманні банківського кредиту, недовіра сільськогосподарських виробників до страхових компаній);
- 2) недостатня пропозиція з боку страхових компаній (низький відсоток сільськогосподарського страхування у портфелі страхових компаній, відсутність у портфелі страхових компаній розмаїття страхових продуктів, які б відповідали потребам страхувальників, недовіра страхових компаній до сільськогосподарських виробників);
- 3) нереалізовані завдання держави щодо стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки (час від часу постає питання про необхідність надання прямої державної допомоги у випадку настання катастрофічних збитків).

Таким чином, механізм аграрного страхування України потребує істотного удосконалення.

З погляду страховика проблеми страхового механізму полягають в наступному: 1) вимушеність страхування збиткових господарств страховими компаніями, які отримали ліцензію на обов'язкове страхування; 2) недостатня капіталізованість страхового ринку і відповідно нерівномірність виплат

страхових платежів; 3) необ'єктивність інформації за минулі роки; 4) недостатність кваліфікованих фахівців у системі страхового бізнесу; 5) проблема збалансованості "страхового портфелю"; 6) проблема участі у сільськогосподарському страхуванні дрібних (ймовірно нерентабельних) фірм; 7) необхідність створення надійної системи перестраховування.

З погляду страхувальників проблемами є недостатність обігових коштів та психологічний чинник.

Страхова подія в агробізнес-секторі охоплює великі території і велике коло страхувальників, тому приватні страхові компанії більшою мірою ніж державна система наражаються на ризики, що є головним аргументом для запровадження державної підтримки страхування ризиків, пов'язаних з веденням сільськогосподарської діяльності. Світовий досвід аграрного страхування розглядає такі альтернативні форми державної підтримки [3]: інфраструктурні інвестиції; оплата адміністративних витрат; субсидування страхових платежів; фінансування платежів по катастрофічних страхових продуктах; участь у фінансуванні катастрофічних фондів (пулів); участь у запровадженні перестраховальних фондів (пулів); фінансування створення служби незалежних андеррайтерів і страхового арбітражу.

Системний підхід передбачає визначення та законодавче оформлення форм взаємодії трьох головних учасників аграрного страхування – сільськогосподарських виробників, страхових компаній та уряду. Виходячи з того, що уряд є виразником загального інтересу суспільства, а також з того, що спостерігається певний брак довіри між аграрним та страховим сектором, саме уряду має належати головна роль у консолідації зусиль інших учасників та збалансуванні їх інтересів.

Таким чином, існує можливість створення логічно побудованої моделі державної підтримки страхування в аграрному секторі за якої нормами спеціальних законів встановлюватимуться правові підстави бюджетного фінансування, цільове використання коштів, визначатимуться об'єкти, страхування яких підтримується державним субсидуванням, а також врегульовуватиметься порядок створення та склад компетенції спеціалізованої державної установи з підтримки страхування аграрних ризиків; встановлюватимуться конкретні обсяги фінансування та визначатиметься розпорядник бюджетних коштів; здійснюватиметься безпосереднє регулювання умов страхування по тих видах страхування, які забезпечуються засобами державної підтримки (субсидіями).

Здійснення запропонованих заходів з розбудови системи аграрного страхування в Україні дозволить стабілізувати сільськогосподарське виробництво та збільшити доходи сільського населення.

Висновки. Необхідність розбудови системи аграрного страхування зумовлена потребами стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки, залучення сільськогосподарських виробників до управління ризиками та стимулювання використання кращих здобутків технології сільськогосподарського виробництва.

Страхова система АПК має забезпечувати протистояння тіньовому нагромадженню агропромислового капіталу і реалізації страхових ризиків. Страхування ризиків у сільському господарстві — обов'язковий елемент аграрної реформи, уявити собі розвиток АПК без якого неможливо.

***Аннотація.** Доказана необхідність створення системи страхування економічних ризиків для рішення проблем аграрного сектора України, определены направления усовершенствования нормативного влияния и финансового участия государства в данном процессе.*

***Summary.** The paper considers the problem of insurance of economic risk in the agrarian sector.*

Література.

1. Залетов А.Н. Страхование в Украине / Под ред. д-ра экон. наук О. А. Слюсаренко. — К.: Междунар. агенция «BeeZone», 2002.
2. [http:// www.uainsur.com](http://www.uainsur.com)
3. Криворучко А.В. Развитие страхового рынка в сільському господарстві // Економіка АПК. — 1997. - № 6. - С. 66-70.